

Asia: VN/24437/2024

Lausuntopyyntö metsätalouden tulosperusteiset tuet -työryhmän muistiosta

1. Yleinen palaute työryhmän muistiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tulosperusteiset tuet ovat metsätalouden tukiin käytettävissä olevan rahoituksen näkökulmasta kustannustehokas tapa saavuttaa tavoiteltavia tuloksia. Se antaa tuen saajalle vapaat kädet käyttää mahdollisimman kustannustehokkaita toimia ohjaten samalla rahoitusta tavoiteltavien tulosten kannalta potentiaalisimpiin kohteisiin. Tulosperusteisten tukien varjopuolena on kuitenkin tuen käyttöönoton myötä lankeavat kustannukset. Tulosperusteiset tuet edellyttävät metsäkeskukselta merkittäviä investointeja tietojärjestelmiin, lisäävät tarkastusten työmäärää ja ajankäyttöä sekä edellyttävät tiedotusta, koulutusta ja neuvontaa metsänomistajille.

Yllä mainitut asiat huomioiden Sahateollisuus ry korostaa huolehtimaan siitä, että muistiossa esitettyjen toimien piloteilla ei vaikuteta negatiivisesti metsäkeskuksen kyvykkyyteen ylläpitää jo olemassa olevan Metka-järjestelmän toimintoja tai niiden rahoitusta. Edes metsäkeskus itse ei näe esitettyä tulosperusteisten tukien kokeilujen ja niihin liittyvien järjestelmämuutosten aikataulua mahdolliseksi. Tämä tulee huomioida pilottien valmistelussa.

Muistiossa esitetty tulosperusteisen tuen toimet ovat itsessään Sahateollisuus ry:n näkökulmasta kannatettavia edistäessään monimuotoisuutta arvokkaissa elinympäristöissä sekä yleisesti talousmetsissä. Toimilla on myös vahva kytkös Suomen ennallistamisasetuksen tavoitteiden toteutumiseen. On kuitenkin hyvä huomioida, että esitetty toimet eivät lisää metsien hiilinieluja vaan osaltaan heikentävät niitä. Lisäksi Sahateollisuuden puuhuollon kannalta toimilla tulee olemaan negatiivisia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia.

2. Tulosperusteisten tukien ja ympäristöllisen tarjouskilpailun vahvuudet ja heikkoudet verrattuna perinteiseen tukijärjestelmään, jossa korvataan kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tulosperusteisen tuen vahvuus perinteiseen tukijärjestelmään verrattuna on kustannustehokkuus. Tuensaajat pyrkivät saavuttamaan mahdollisimman paljon tuloksia mahdollisimman kustannustehokkain menetelmin. Kustannustehokkuudesta palkitseminen ohjaa suosimaan toteutuksessa tehokkaita toimia ja voi jopa kannustaa uusien kustannustehokkuutta lisäävien innovaatioiden kehittämiseen. Lisäksi tulosperusteisen tuen mahdollisuus ohjata tukea useammalle omistajalle on erityisesti soiden aktiivisen ennallistamisen kannalta tuloksekasta.

Tulosperusteisessa tuessa tuloksen todentaminen voi kuitenkin olla haastavaa. Käytännössä metsänomistajan tulee olla hyvin tietoinen toimiensa vaikuttavuudesta tavoiteltavaan tulokseen sekä osata uskottavasti perustella ne. Käytännössä ehdotetuista pilotoitavista toimista vain suojakaistan leveys on toimi, joka voidaan todentaa kaukokartoituksella ilman maastokäyntiä. On myös epäselvää, miten useamman metsänomistajan yhteishankkeissa saavutettu tulos jaetaan toteuttajien kesken.

3. Työryhmän esittämien pilottiehdotusten toteuttamiskelpoisuus.

3.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Taimikon ja nuorenmetsänhoidon yhteydessä lehtipuuosuuden säästäminen on vähitellen käytäntöön vakiintunut ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävä toimi. Tästä osoituksena on myös muistiossa nostettu arvio siitä, että rahoitusta saaneilla taimikon ja nuorenmetsän hoitokohteilla on säästetty keskimäärin 26,5 prosenttia lehtipuita koko runkoluvusta. Voitaneen siis todeta, että halukkuutta lehtisekapuuston säästämiseen metsänomistajilta löytyy ilman tukeakin.

Määrissä on kuitenkin paljon maakuntakohtaista vaihtelua ja varmasti jokaisessa kunnassa on paljon lehtisekapuustolle sopivaa rehevää maastoa, johon lehtisekapuustoa ei ole säästetty. Kaiken lehtipuun raivaamisen taustalla voi olla pelko hirvituhoista tai vanhan ajan raivausmenetelmät, jossa lehtipuu nähdään lähinnä haittapuuna.

Tuen tuskin tarvitsee olla erityisen korkea kannustaakseen lehtipuuston säästämiseen. Jo 50 € per hehtaari voi olla riittävä ajuri kääntämään ajatusmallia lehtipuuston suosimisesta. Samalla se kompensoi syntyviä hirvituhoja ja ei ole ylitseampuva niiden taimikoiden osalta, joissa lehtisekapuustoa olisi säästetty ilman tukeakin.

Todennettavuuden näkökulmasta lehtisekapuustoisuuden arviointi taimikoissa ja nuorissa metsissä vaatii aina maastokäynnin. Arviointi perustuu ympyräkoeloihin tai silmämääräiseen arviointiin ollen näin metsänomistajalle sekä todentajalle yksinkertaista erityisesti tasaisesti jakautuneen lehtisekapuuston osalta. Hankaluutta arviointiin aiheuttaa lehtipuukeskittymien, kuten suojatiheikköjen suhteuttaminen runkolukuun.

3.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille on vesiekosysteemien säilyttämiseen yleistynyt toimi, jolle metsälaki ja metsäsertifikaatit määrittävät minimivaatimukset. Minimivaatimuksia suurempia suojavyöhykkeitä edistetään Metso-suojelun kautta, minkä lisäksi virtavesien ekologiaa arvoja arvostavat metsänomistajat säästävät vapaaehtoisesti peitteistä metsää virtavesien ympärillä minimivaatimuksia enemmän.

Kannustavuuden osalta on vaikea arvioida, missä määrin ja millä hinnalla metsänomistajat ovat valmiita suojavyöhykkeitä säästämään. Sadan metrin matkalla viidenkymmenen metrin levyinen suojavyöhyke on suuruudeltaan 0,5 hehtaaria. Metsäkeskuksen tilastojen perusteella uudistushakkuun pinta-alan keskiarvo on Suomessa yksityismailla 1,5 hehtaaria. Eli virtaveteen rajoittuvalla uudistushakkuulla suojavyöhykkeen pinta-ala voi olla suhteessa hyvinkin merkittävä. Tuen kannustavuutta lisää mahdollisuus poimintahakkuihin, jolloin taloudelliset vaikutukset jäävät maltillisemmiksi. Toisaalta hakkuukoneen puomin pituus keskikokoisella ja suuremmalla koneella on 10 metriä. Eli jos suojavyöhykkeelle ajaminen ei ole sallittua, jää 40 metriä suojavyöhykkeestä täysin koskemattomaksi. Suojavyöhykkeiden tuki on hyvä toteuttaa tarjouskilpailulla, jotta välttyttäisiin ylikompensaatiolta.

Todennettavuuden näkökulmasta suojavyöhykkeen leveys on helppo kaukokartoituksella todentaa. Tosin suojavyöhykkeen sisäisten ominaisuuksien, kuten lehtipuuosuuden ja lahopuun sekä pensaskerroksen määrän todentaminen vaatii aina maastokäynnin.

3.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Suomen tulee edistää soiden aktiivista ennallistamista täyttääkseen ennallistamisasetusten velvoitteet. On siis ensiarvoisen tärkeää lähteä hyvissä ajoin rakentamaan metsänomistajille tarjottavia kannustinmalleja soiden ennallistamiseen. Soiden ennallistamisessa ojien tukkimisen kustannuksen on arvioitu olevan 1000 euroa hehtaaria kohden. Erityisesti puustoisilla soilla kustannuksia tasaavia tuloja saada poistetusta puustosta. Tämä kuitenkin vähentää tällä hetkellä soiden ennallistamisesta maksettavaa tukea alentaen näin metsänomistajien halukkuutta ryhtyä ennallistamistoimiin.

Kannustavuuden ja ennallistetun suopinta-alan maksimoimiseksi toteutus kannattaisi toteuttaa tarjouskilpailussa, jossa metsänomistaja saisi itselleen tuen sekä poistetusta puustosta kertyvän tuoton. Maksetun tuen määrää nostaisivat ennallistettu pinta-ala suhteessa koko suoalaan ja tulosperusteisen tuen mukaisesti tuki voitaisiin maksaa useammalle suota omistavalle metsänomistajalle.

Ennallistamisen onnistuminen voidaan jossain määrin toteuttaa kaukokartoituksella tarkastelemalla esimerkiksi vedenpinnan tasoa, padottujen ojien määrää ja haihduttavan puuston puuttumista.

Suolajiston elpyminen ym. pienipiirteisempi tarkastelu vaatisi maastokäynnin. On myös hyvä muistaa, että suoluonto elpyy hitaasti ja siksi tukia ei pidä sitoa liian vahvasti lajiston elpymiseen.

3.4 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

3.4 Lehtojen luonnonhoito

Lehtojen ennallistaminen on myös yksi ennallistamisasetuksen edellyttämistä toimista Suomelle. Lehdon hoidon kustannukseksi on arvioitu 1200–1500 euroa hehtaarille. Ongelmana lehtojen hoidossa on, ettei metsänomistaja välttämättä tiedä maillaan olevien lehtojen olemassaolosta. Siksi lehtojen tunnistamiseen ja kartoittamiseen tulee panostaa. Lehtojen hoitoon tarjotaan jo tukea, mutta toistaiseksi sen ei ole koettu olevan riittävän kannustava. Yhtenä syynä voi olla se, että kohteelta saatavat puunmyyntitulot vähentävät saatavaa tukea.

Kannustavuuden lisäämiseksi ratkaisuna voisi olla tarjouskilpailujen hyödyntäminen, jossa tarjolle tulevien edustavien lehtojen hoidosta saatavan puukauppatulon lisäksi metsänomistajalle maksettaisiin tukea luontoarvojen kehittymisen mukaisesti.

Lehtojen luonnonhoidon todentamisessa voidaan vain rajallisesti hyödyntää kaukokartoitusta. Käytännössä vain varjostusta tuovan kuusen poisto voidaan osittain todentaa kaukokartoituksella. Muut esitetyt tunnuksot on todennettava maastokäynnillä.

4. Millaisia vaikutuksia työryhmän esittämällä tuella olisi?

4.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuuosuuden perusteella (luku 9.1)

Lehtisekapuuston lisääminen taimikossa on tärkeä ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimi puulajivalikoimaltaan monipuolisten metsien ollessa iskunkestävämpiä esimerkiksi hyönteistuhailloille. Puulajivalikoiman monipuolistamisella on myös positiivisia vaikutuksia monimuotoisuudelle. Puuston kasvun ja hiilensidonnin kannalta vaikutus on kuitenkin kasvutappioiden myötä negatiivinen. Kasvutappiot sekä harvinaisten lehtipuiden suosiminen vähentävät sahateollisuudelle jalostukseen soveltuvan puun saatavuutta pitkällä aikavälillä.

4.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Suojavyöhykkeiden vaikutus kohdistuu erityisesti virtavesien monimuotoisuuden paranemiseen lisätessään herkän vesiekosysteemin vaatimaa varjostusta ja parantaessaan vesistöjen laatua erityisesti ravinnekuormitusta hillitessään. Hiilensidonnin näkökulmasta vaikutukset voivat olla positiivisia tai negatiivisia riippuen pitkälti suojavyöhykkeellä sijaitsevan puuston kasvukyvystä, maaperän hiilitaseesta sekä luontaisen poistuman määrästä. Sahateollisuuden puunhankinnan näkökulmasta metsälain ja metsäsertifioinnin vaatimuksia leveämmille suojavyöhykkeille säästettävä puu vähentää jalostukseen ohjautuvan puun määrää.

4.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Soiden aktiivinen ennallistaminen parantaa erityisesti ennallistetun alueen monimuotoisuutta suoekosysteemin palautumisen myötä. Hiilensidonnasta kannalta vaikutukset ovat pitkään negatiiviset vettymisessä kasvavien metaanipäästöjen myötä. Sahateollisuuden puunhankinnan näkökulmasta vaikutukset ovat lyhyellä aikavälillä positiivisia puustoisten soiden ennallistamisessa poistettavan puun ohjautuessa jalostukseen. Pitkällä aikavälillä puustoisten soiden ennallistaminen vähentää puuntuotannossa olevan maan pinta-alaa vaikuttaen negatiivisesti puun saatavuuteen. Suomen näkökulmasta soiden ennallistaminen edistää ennallistamisasetuksen tavoitteita.

4.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

Lehtojen luonnonhoitoa edistämällä saavutetaan monimuotoisuuden kannalta merkittäviä tuloksia jo pienilläkin pinta-aloilla. Hiilensidonnasta näkökulmasta erityisesti puustoon sitoutuvan hiilen määrä todennäköisesti laskee varjostusta aiheuttavan kuusen poiston myötä. Maaperän nielut kuitenkin todennäköisesti kasvavat kookkaiden lehtipuiden karikesyötön myötä. Kosteammilla lehtoilla oijen tukkiminen voi hillitä maaperän hiilipäästöjä, mutta voi myös lisätä metaanipäästöjä. Sahateollisuus ry:n näkökulmasta varjostusta aiheuttavan kuusen poisto lisää jalostukseen ohjautuvan puuston määrää. Suomen näkökulmasta lehtojen luonnonhoito edistää ennallistamisasetuksen tavoitteita.

5. Kehittämisehdotukset työryhmän pilottiehdotuksiin.

5.1 Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen korotus lehtipuusuuden perusteella (luku 9.1)

Lehtipuusuuden kasvattamisella voi olla puuston kasvulle negatiivisia vaikutuksia erityisesti, jos lehtisekapuustona suositaan pääpuulajin kasvua haittaavaa lehtipuustoa (varjostus ja latvojen piiskaantuminen). Puuston hyvän kasvun näkökulmasta lehtisekapuusto tulisi muodostaa kuviolle tasaisesti metsänhoidon suositusten sekametsän kasvatuksen ohjeiden mukaisesti. Poikkeuksena suojatiheiköt, joihin lehtipuu on hyvä keskittää. Lehtisekapuustossa tulee huomioida eri puulajien vaihtelut kasvunopeudessa, jotta sekapuustolla aiheutetaan mahdollisimman vähän vahinkoa pääpuulajeihin. Siksi tarvitaan lisää tietoa resilienssin ja ainespuun tuotannon kannalta optimaalisista puulajisuhteista.

5.2 Suojavyöhykkeiden jättäminen virtavesien rannoille (luku 11.2)

Muistiossa on hyvin esitetty, että suojavyöhykkeitä kohdennetaan alueille, joissa vesiensuojelua tulisi erityisesti tehostaa nykyisestä ja alueille, joilla on tiettyjä ennalta määriteltäviä luontoarvoja. Lohikala-aineisto on tästä yksi hyvä esimerkki. Vaikuttavuuden varmistamiseksi tulisi kuitenkin varmistaa, että myös suojattavan virtaveden ominaisuudet ovat tavoiteltavalle monimuotoisuushyödyille otolliset. Esimerkiksi lohikalakanta aineistoissa esitetty puro ei ole lohikaloille otollinen lisääntymisalue, jos puren pohjassa ei ole valmiiksi sopivaa soraikkoa. Näin ollen kohdentamisessa olisi hyvä suosia lohikalojen lisääntymiselle tiettävästi sopivia puroja tai lisätä tukiehtoihin toimia myös itse puren ominaisuuksien parantamiseksi.

Muita hyviä pisteytyksissä suosittavia kohteita ovat myös esimerkiksi majavien patoaltaiden ympäristöt, joissa syntyy maalle sekä veteen merkittäviä määriä lahoppua majavien toiminnan myötä. Säästämällä näiden alueiden ympäristöä, varmistetaan majaville riittävästi ravintoa sekä ylläpidetään luontaisesti syntyvää lahoppuresurssia.

5.3 Soiden aktiivinen ennallistaminen (luku 11.5)

Soiden ennallistamisessa poistetusta puustosta saatava tulo ei saa olla ainoa metsänomistajalle ennallistamisesta tuleva korvaus, sillä ennallistamisen myötä metsänomistaja luopuu alueelta tulevista tulevaisuuden tuotoista.

5.4 Lehtojen luonnonhoito (luku 11.6)

Lehtojen luonnonhoidossa tulee vieraslajien pisteytyksen kannalta huomioida se, että metsänomistajat eivät voi toteuttaa vieraslajien torjuntaa naapurikiinteistöllä. Vieraslajit leviävät nopeasti takaisin alueelle, jos viereisellä kiinteistöllä torjuntaa ei ole toteutettu. Näin ollen pisteytyksessä voitaisiin tarkastella vieraslajien torjunnan tilannetta verrattuna lähtötilanteeseen. Kaikki toimet vieraslajien torjunnaksi hyödyttävät lehtolajien menestymistä.

Rajajärvi Jimi
Sahateollisuus ry